

The background of the cover is a faded, high-angle photograph of a coastal town. In the foreground, there are several houses with red-tiled roofs. In the middle ground, a church with a prominent, rounded, copper-colored dome and a tall, multi-tiered bell tower with a cross on top is visible. The town is situated on a hillside overlooking a blue body of water. In the distance, a large, rounded hill or island is visible under a clear sky.

Matica hrvatska

Znanstveni kolokvij
u čast profesora emeritusa
Vladimira P. Gossa

Zagreb, 22. ožujka 2024.
Mala dvorana Matice hrvatske

PROGRAM

Pozdravno slovo

Dino Milinović

pročelnik Odjela za likovne umjetnosti Matice hrvatske

Damir Zorić

potpredsjednik Matice hrvatske

Sudjeluju

Marina Vicelja-Matijašić, Katarina Botić, Maja Petrinec, Gordan Ravančić, Mirja Jarak, Vlasta Begović Dvoržak, Ivančica Dvoržak Schrunck, Maja Cepetić Rogić, Ivana Peškan, Vesna Pascuttini-Juraga, Iva Papić, Duško Čikara, Mladen Houška, Goran Jakovljević, Mladen Perušić, Nikolina Belošević, Danko Dujmović, Jelena Stinčić Glagolić, Krasanka Majer Jurišić, Ivana Ježić, Vjekoslav Jukić, Lidija Bajuk

KNJIŽICA SAŽETAKA

Lidija Bajuk

Praslavenska i antička obilježja hrvatskih paraliturgijskih novogodišnjih ophoda

Neslužbeno uklopljeni u crkveni kalendar, hrvatski i njima srodni južnoslavenski paraliturgijski ophodi donedavno su obilježavali istaknuta godišnja razdoblja povezana s novogodišnjim ciklusom. Strukturirani su sudionicima, mjestom, pjesmom, kolom, kriješ te osobitim rekvizitima i jestvinama, zbog čega im se može pretpostaviti uključenost u običajno-obredne prakse kulta praslavenskih božanstava. Proživljavaju ih, dakle, i kršćanski i kristijanizirani pretkršćanski elementi. Pomoću svojevrstne etnografske stratigrafije, u radu se njihova praslavenska obilježja uspoređuju s njima podudarnim, utvrđenim obilježjima antičkih misterija koje su u sklopu Rimskog Carstva održavane na istim područjima. Na temelju intrigantnih rezultata tih usporedbi moglo bi ih se ubrojiti u najstarije hrvatsko duhovno nasljeđe.

**Vlasta Begović Dvoržak
Ivančica Dvoržak Schrunk**

Maritimna vila

Osim Dioklecijanove palače u Splitu još je nekoliko pretpostavljenih antičkih carskih rezidencija na hrvatskoj istočnojadranskoj obali. Među njima posebno mjesto zauzima maritimna vila na Brijunima, otočju uz zapadnu obalu Istre. Prema znanstvenim istraživanjima niza autora graditelji vile bili su članovi senatorske obitelji Laecanii u 1. st. posl. Kr., koji su imali svoje posjede u Puli i figlinu u Fažani. Figlina prelazi u carsko vlasništvo u doba Vespazijana, a isto se pretpostavlja za njihove zemljišne posjede i vile na Brijunima. Maritimna vila imala je značenje visokog društvenog statusa, a i važnu stratešku i trgovačku ulogu i kao takva predstavljala je područje od posebnog interesa. U kasnoj antici dolazi do znatnih ekonomskih promjena na Brijunima, ali se imperijalna i strateška uloga vile povećala. Nađena je velika količina novca protucara Magnencija iz 4. st. Njegova vojska i mornarica boravila je u vili koja je nominalno bila njegova kao carski posjed. Kvaliteta i obim izradnje na drugim lokacijama na Brijunima – Kastrom u zaljevu Madona, crkva sv. Marije i sv. Petra, tijekom 4., 5. i 6. st. ponovo daje potvrde o Brijunima kao carskom posjedu, te kasnijem sjedištu biskupa.

**Nikolina Belošević
Danko Dujmović**

Prilog poznavanju ranosrednjovjekovne skulpture iz Siska

Fragmenti ranosrednjovjekovne skulpture s područja Siska već su obrađeni u stručnoj i znanstvenoj literaturi od početka 20 stoljeća naovamo. Ipak, pomnijom smo analizom formalnih karakteristika spomenutih ulomaka došli do novih spoznaja vezanih uz dimenzije sakralnog objekta kojemu su neki od njih pripadali pa će se u izlaganju razmotriti mogući lokaliteti, odnosno arhitektonski ostaci građevina za koje se pretpostavlja da su u ranom srednjem vijeku mogle biti crkve opremljene liturgijskim namještajem čiji su dio bili i razmatrani ulomci. Bit će, također, predstavljen pregled literature i mišljenja koja su dosad iznesena o njihovoj provenijenciji, dataciji i smjeru usvajanja pleternog dekorativnog vokabulara, kao i nove hipoteze temeljene na analizi izvora, ali i izvedbenih osobina reljefa i njihovoj usporedbi s komparativnim primjerima nacionalne skulpture iz istog povijesnog razdoblja. Sadržaj izlaganja predstavlja dodatni prilog boljem razumijevanju i poznavanju ranosrednjovjekovne skulpture Siska, ali i kontinentalne Hrvatske općenito.

Katarina Botić

Prapovijesni kulturni krajolici kontinentalne Hrvatske

Diskursi o kulturnim krajolicima u hrvatskoj arheologiji, posebno ranoprapovijesnoj, još uvijek se vode u okviru pozitivističke i deskriptivne tradicije, kao što je uostalom slučaj u većem dijelom južne i istočne Europe, odupirući se izrazito teoretiziranom pristupu sjeverne i zapadne Europe. Zbog ove se dihotomije s jedne strane ignorira ogromna količina dostupnih informacija, a s druge se izbjegava vrlo potrebna teoretska nadogradnja. No, europski je prostor i u neolitiku dvojak – ju-goistočni dio karakterizira tzv. clay-centered world ili clayscape, kako ga definira E. Bánffy, dok središnji i zapadni dio karakterizira znatno drugačiji svijet izgrađen od drveta i kamena. Ove se dvije tradicije, odnosno kulturna krajolika, također razlikuju u poimanju ritualnog, iako nam pravo značenje ritualnih predmeta i radnji izmiče, a duhovnost pojedinaca ili zajednica je teško razlučiti.

Kontinentalni prostor Hrvatske nalazi se na razmeđu ovih kulturnih krajolika – mikrop prostor u kojem kulturna i geografska dihotomija dolazi do punog izražaja u re-

lativno kratkom vremenskom periodu sredinom 6. tisućljeća pr. Kr. Prateći glavna teoretska razmatranja V. P. Gossa o prostoru i kulturnim krajolicima, u radu se (u skromnom opsegu) razmatraju dvojstvo i dvojnost kulturnih krajolika, prostora i, koliko je to moguće, ritualno-duhovnih tradicija toga vremena.

Maja Cepetić Rogić

Čazmanska baština u opusu prof. Vladimira P. Gossa

Profesor Vladimir P. Goss autor je mnogih radova znanstvenog, stručnog i popularnog karaktera, koji se dotiču čazmanske kulturno-povijesne baštine. Gossov interes za čazmansku baštinu seže još u šezdesete godine prošlog stoljeća, da bi se njome intenzivnije bavio od početka novog milenija i povratka iz SAD-a u Hrvatsku. Kao primarno medievistu, u fokusu njegova istraživačkog interesa je crkva sv. Marije Magdalene koju nizom radova, što samostalno, što sa suradnicima, komparativnom metodologijom uspješno smješta u centralnoeuropski kulturno-umjetnički krug dajući joj tako međunarodnu vidljivost.

Čazmanska kulturno-povijesna baština, prvenstveno srednjovjekovna, bila ona *in situ* ili pokretna kao dio zbirke Gradskog muzeja Čazma, time je dobila zasluženu pažnju istraživačke zajednice u zemlji i inozemstvu. Slijedom toga danas je crkva sv. Marije Magdalene u Čazmi dio kulturne rute Vijeća Europe TRANSROMANICA koja svojim lokalitetima povezuje zajedničko romaničko naslijeđe deset europskih zemalja. Nekoliko popularnih članaka s temom srednjovjekovne čazmanske baštine iz pera prof. Gossa objavljeno je i u hrvatskom dnevnom tisku. Time je na jedan opće popularan način i u širokom djelokrugu čazmanska baština približena prosječnom hrvatskom građaninu.

Kao vrsni poznavatelj umjetnosti i literata, Goss je svojim stručnim djelovanjem vezan i uz stvaralaštvo značajnih čazmanskih umjetnika modernog i suvremenog stvaralaštva. Svakako valja istaknuti da je autor predgovora kataloga jedne od izložbi akademskog grafičara Antona Cetina, koji iako Čazmanac, već desetljećima živi i stvara u Kanadi pa ga s Gossom povezuje i život van granica domovine.

Uz njegovo znanstveno i stručno djelovanje u promociji čazmanske baštine, svakako valja istaknuti i financijsku podršku prof. Gossa u provođenju značajnih muzejskih projekata i programa na području Čazme. Iako je već 2009. godine primio posebno priznanje Gradonačelnika Grada Čazme za svoj doprinos, 2023. godine na svečanoj

sjednici Gradskog vijeća Grada Čazme primio je i najviše gradsko priznanje – nagradu za životno djelo.

Duško Čikara

Zidana redovnička kuća s romaničko-gotičkim obilježjima – jezgra zapadnog krila franjevačkog samostana u Iloku

Najstariji poznati zapisi o franjevačkom redu u Iloku potječu iz 1344. godine. Historiografija osnivačem samostana smatra prvog poznatog gospodara srednjovjekovnog *oppidum*-a, vojvodu Ugrina II. iz roda Csák, a podredno njegovog sina Nikolu. Zapadno krilo samostana, građeno opekom, smješteno je okomito na produženi zaključak franjevačke crkve i seže do ruba praporne visoravni. U konzervatorsko-restauratorskim istraživanjima provedenim u jeku opsežne obnove, uslijed potpunog obijanja pročelja nedvojbeno je ustanovljeno dvokratno produženje prema sjeveru prvotne građevine, koju na bridovima zidanih srednjovjekovnih otvora odlikuju opeke oblikovane u kalupima sa skošenjem.

U krajnjem sjevernom dijelu izvorno su uzidani fino klesani češki prozori. Središnji dio ima šiljasto zaključeni otvor ulaza oblikovan standardnim opekama. Spram južnog dijela sa sačuvanim polukružno zaključanim prozorom u prizemlju – djelomično poništeni otvori istovjetnog stila bili bi oblikovani jednostavnim omjerima – zidan je dužom građom. Dodatnu indiciju prvog produženja predstavljaju pronađena ležišta za vez opeka uklonjenog sjevernog poteza perimetra.

Jednolični ritam izmjene te pravilni razmaci između otkrivenih ostataka nekoliko ožbukanih pravokutnih niša i vitkih skošenih prozora u dužim zidovima prvotne građevine, također naznačeni u gabaritu prve dogradnje, određuju prostoriju na katu kao zajedničku redovničku spavaonicu – rijetki nalaz – osmišljenu za devet postelja s manjom nišom nad uzglavljem.

Tijesan raspored prostranijih otvora na zapadnom pročelju ulaznog dijela prizemlja te istovjetna građa pregradnog zida prema pretpostavljenom refektoriju upućuju pak na specifičnu primjenu tipologije zidane stambene građanske kuće/plemičke kurije s jednom prostorijom i bočno postavljenim uskim komunikacijskim prostorom na svakoj etaži.

Manjkavi povijesni izvori, neuobičajen otklon kuće spram ravnine prvotnog zaključka gotičke franjevačke crkve te romanička morfologija otvora – oni s gotički

skošenim bridovima na zapadnoj strani ulaznog prostora upućuju na istočno krilo zamišljenog sklopa – omogućuju datiranje duboko u 13. stoljeće, razdoblje nakon konačnog potiskivanja Bizanta iz Srijema. S obzirom na ulogu visokih crkvenih dostojanstvenika u osnivanju samostana, hipotezu o stanovitoj romaničko-gotičkoj prioriji kao moguće najstarijoj poznatoj potpunoma zidanoj kući u kontinentalnoj Hrvatskoj dodatno osnažuje činjenica da je Iločanin Ugrin I. Csák, pao u boju s Mongolima, bio kaločki nadbiskup.

Mladen Houška

Prilozi za povijest Dvora Paukovec

Danas se naselje Paukovec nalazi na području grada Sv. Ivana Zeline i ničime ne odaje svoju bogatu povijest od 15. do 20. stoljeća. U 15. stoljeću Paukovec je bio sastavni dio velikog srednjovjekovnog posjeda Ladomer u vlasništvu velikaške obitelji Bradač. Tijekom 15. i 16. stoljeća je obitelj Bradač dala više hrvatskih vicebanova, boraca protiv turskih provala, te drugih dostojanstvenika. Na uzvisini iznad sela Paukovec nalazio se njihov „castellum Paukovecz“, jednostavna kurija čiji opis nije poznat. Posljednja pripadnica roda Bradečevih, Ana, ostavlja Paukovec, odnosno Paukov Verh poznatom diplomatu i povjesničaru Nikoli Istvanffyju. On posjed Paukovec zajedno sa svim pripadnostima poklanja 1608. godine zagrebačkim isusovcima. U rektoratu Zagrebačkoga sveučilišta nalazi se Istvanffyjev portret na kojem on u rukama drži darovnicu Paukovog Verha, što pokazuje značaj ovoga darovanja.

Umjesto stare kurije Bradačevih isusovci na Paukovom Verhu grade novu, raskošnu kuriju. Nova kurija je imala u prizemlju kapelu s tri oltara, kuhinju, 6 soba za služinčad, te još 6 za profesore, kao i pomoćne prostore. Na katu su se nalazile dvije blagavaonice, te 12 soba za profesore isusovačkog kolegija. Tijekom sljedeća dva stoljeća Paukovec je zajedno sa svojim posjedima odigrao važnu ulogu u održanju zagrebačkih isusovaca. Prihodi iz Paukovca bili su vrlo veliki te su uzdržavali veliki dio profesorskog kadra. Sačuvana je veduta na kojoj se lijepo vidi isusovačka kurija Paukovec, kao i sela i kurije u okolici.

Nakon ukinuća isusovačkoga reda Paukovec dolazi u vlasništvo plemićke obitelji Niczky, koja umjesto stare isusovačke kurije gradi otmjeni jednokatni plemićki dvorac. Po svojoj ljepoti je sam dvorac, kao i veliki park koji ga je okruživao, postao čuven u ovom dijelu Europe. Dvorac je na pročelju imao 13 prozorskih osi, a u bočnim stranama, lijevoj i desnoj, njih po 5. Imao je balkone koji su ležali na jonskim stupovi-

ma, a unutrašnjost je bila ispunjena skupocjenim ogledalima, kristalnim lusterima i namještajem. Od obitelji Niczky povijest posebno pamti Mariju Anu Niczky udanu za grofa Petra Erdodyja. Kako je ona djelomično živjela u Beču, postala je vrlo dobra prijateljica Ludwiga van Beethovena koji joj je posvetio nekoliko svojih skladbi. Beethoven je 1817. godine planirao doći do grofice u Paukovec, ali na žalost, to se nije ostvarilo. Tijekom 19. stoljeća dvor je polako, ali neumitno propadao, mijenjajući više vlasnika. Na kraju je ostala samo ruina koja je srušena 1920. godine.

Mirja Jarak

Vladarska predromanička arhitektura u djelima Vladimira Gossa – slojevitost interpretacija i otvorena pitanja

Rasprave o hrvatskoj predromaničkoj arhitekturi bitan su dio znanstvenih istraživanja Vladimira P. Gossa, od njegovih ranih radova do danas. Sagledavajući ranosrednjovjekovnu arhitekturu u cjelini, načelno je razlikovao vladarsku predromaničku skupinu, tradicionalnu predromaničku skupinu (brojne manje građevine različitih oblika), te ranoromaničku arhitekturu. Unutar Gossovih analiza svih navedenih skupina mogle bi se izdvojiti i raspraviti značajne interpretacije, kojima je obogatio proučavanje hrvatske ranosrednjovjekovne arhitekture, ali ovaj se prilog ograničava na neka zapažanja vezana uz problematiku crkava autorove vladarske predromaničke skupine.

Općenito je, od knjige iz 1972. (*Pre-romanesque and early Romanesque architecture in Croatia*) i rasprave o hrvatskoj predromanici iz 1978. (*Značaj starohrvatske arhitekture za opću povijest evropske predromanike*), do kasnije objavljenih knjiga i rasprava o arhitekturi i ranosrednjovjekovnoj umjetnosti (primjerice *Predromanička arhitektura u Hrvatskoj*, 2006, *Počeci hrvatske umjetnosti*, 2020), vidljivo značenje morfološke analize kao primarnog pristupa uglavnom tek u temeljima sačuvanim arhitektonskim ostacima. Otkrivajući u svojim analizama strukturu građevina i odnose pojedinih elemenata, profesor Vladimir Goss je uspostavio razlikovanje među građevinama vladarske predromaničke arhitekture, što se očituje i u različitoj dataciji dviju osnovnih podskupina. Crkve jednostavnog, neraščlanjenog zidnog plašta, kao zdanje na Crkvini u Biskupiji kod Knina i Sv. Marta u Bijaćima, datirane su u ranije doba u odnosu na građevine čiji su zidovi raščlanjeni kontraforima. Čini se da su datacije pojedinih građevina i danas načelno prihvatljive, o čemu se u ovom

prilogu iznose neka zapažanja, prvenstveno uz pitanje dviju ranih vladarskih crkva, Sv. Marije i Stjepana na Crkvini i Sv. Marte u Bijaćima.

U prilogu će također biti riječi o značenju komparativnih analiza starohrvatske arhitekture u kontekstu europske predromanike, čemu je V. Goss dao značajan doprinos. Nije, međutim, zanemario slavensku graditeljsku, obrtničku i opću duhovnu komponentu, koja nije dovoljno istražena i valorizirana u kontekstu ranosrednjovjekovne arhitekture. Uvođenjem te problematike naglašena je kompleksnost izvora na kojima izrasta hrvatska predromanika, kao i interdisciplinarni karakter njezina istraživanja.

Ivana Ježić

Važnost likovnoga jezika i umjetničke baštine za odgoj i obrazovanje djece i mladih, osobito učenika s teškoćama

Svjedoci smo snižavanja razine opće naobrazbe, ali i sustavnoga zanemarivanja formativnih predmeta bitnih za cjelovit razvoj djece i mladih, uključujući izgradnju njihovih društvenih i općeljudskih stajališta te osobnoga identiteta.

U redovitome sustavu odgoja i obrazovanja svjedoci smo i stalnoga porasta broja uključene djece s dijagnosticiranim teškoćama u razvoju te neprilagođene djece. U tzv. *edukacijskoj inkluziji* za njih nisu osigurane ni osnovne nužne okolnosti (poput individualnoga i prilagođenoga pristupa), ni potpora kvalificiranih učitelja, odgojitelja i terapeuta prema potrebama pojedine djece (edukacijskih rehabilitatora, psihologa, logopeda, likovnih, glazbenih i radnih terapeuta, kineziologa, školovanih osobnih pomoćnika u nastavi i dr.

Živimo u vremenu koje je već dugo snažno obilježeno usmjerenošću na slike i pokretne slike – a ne na riječi i misli, odnosno na ponudu doživljaja pasivnim „korisnicima“. Poruke se katkad nagoviještaju aluzijama ili asocijacijama, a još češće se nude krive/lažne informacije ili propaganda. Ne potiče se široko razumijevanje problematike i izgradnja sustavnoga znanja, uz aktivno sudjelovanje populacije i izgradnju pozitivnih stajališta.

Ako tako izmijenjene životne i odgojno-obrazovne pretpostavke povežemo s dječjom potrebom za igrom, zanimljivošću i doživljajem te uključimo aktivan rad, izražavanje likovnim jezikom i kvalitetna umjetnička djela kao vizualne poticaje, tada sadržaje u području odgoja i obrazovanja možemo prilagoditi individualnoj razini funkcioniranja učenika, u nastavne procese uključiti i djecu sa smanjenim verbal-

nim i kognitivnim sposobnostima te snažno unaprijediti razvoj sve djece. Rezultate ćemo moći promotriti na mnogobrojnim likovnim radovima učenika osnovnoškolskih programa Centra za autizam Zagreb, djece i mladih s velikim teškoćama (s poremećajem iz spektra autizma i s intelektualnim teškoćama, često procijenjene mentalne dobi od 36-48 mjeseci prema testu Vailand).

Ako uvedemo inovativnu složenu metodu koja razvoj motoričkih i kognitivnih vještina, psihološkoterapijsku potporu i likovnopedagošku metodiku povezuje s uporabom likovnog jezika, to može potaknuti iznimne izričaje neverbalne komunikacije, upoznavanje različitih sadržaja i individualnu kreativnost koja nadilazi teškoće. Rezultate njene primjene pokazat ću na likovnim radovima nastalima pomoću promatranja predložaka iz područja kulturne i umjetničke bašti

Goran Jakovljević

Novi prilozi za poznavanje srednjovjekovnog gradišta Gudovac – Gradina kraj Bjelovara

Da bi se sagledala cjelovitost bisera srednjovjekovne topografije sjeverne Hrvatske, srednjovjekovnog gradišta Gudovac – Gradina, potrebno mu je pristupiti s tri aspekta. Prvi je svakako povijesni, analizom temeljnih povijesnih izvora, koji taj lokalitet stavljaju u određeni vremenski okvir dok je drugi puno precizniji, odnosno korektivniji: naime, nekoliko kampanja arheoloških istraživanja navedenog lokaliteta iznjedrila su arheološke dokaze koji upućuju na vjerojatno veću njegovu starost od pretpostavljane (nalaz novca ukazuje na mogućnost rimskog naselja u neposrednoj blizini), dokaze koji precizno datiraju njegov najveći procvat u vrijeme mađarskog kralja Matijaša Korvina povezujući lokalnog feudalca direktno s kraljevskim dvorom u Budimu te dokaze osebujnog srednjovjekovnog života do sada nepoznatog na ovim prostorima Hrvatske. Toj skupini nalaza svakako treba dodati i one slučajno pronađene još u prvoj polovini 20. st., koji se danas čuvaju u Gradskom muzeju Bjelovar, a riječ je prvenstveno o pećnjacima različite ikonografije: one s prikazima sv. Jurja, „Anđela štitonoše”, likom cara Friedricha III. na prijestolju te pećnjaka gotičkih oblika s anđelom štitonošom i simbolima njemačkog Svetog Rimskog Carstva.

Ovu grupu predmeta, koji daju precizan kronološki okvir o životu na gradištu, svakako treba nadopuniti i onom sekundarnom, ali neodvojivom od one prve. Tu je

riječ o pećnjacima vrhunskog umjetničkog izričaja čija je ikonografija netipična za ove naše krajeve. Motivi su svjetovnog karaktera, ali s jasnom porugom tadašnjih crkvenih vrijednosti (npr. motiv lisice koja propovijeda guskama). Crkva je u počecima redovništva toj pojavi pristupala satirično: takvi pećnjaci pronađeni su u Češkoj i datiraju se u kraj 14. i 15. st., ali izvorište motiva prvenstveno treba tražiti u ranosrednjovjekovnoj francuskoj književnosti 12. st. U svim njenim granama, bilo da je riječ o osobama i njihovim djelima, viteškom romanu, trubadurskoj lirici ili europskim književnostima naslonjenim na tu temu (npr. „Beowulf”, engleska književnost 7./8. st., francuska „Pjesma o Rolandu”, španjolska „Pjesma o Cidu”, njemačka „Pjesma o Nibelunzima”, sve iz 12. st., itd.).

Da su u pitanju uzori koji Gudovac povezuju sa zapadnim ranosrednjovjekovnim civilizacijskim krugom treba pridodati i specifične nalaze posebno pečene keramike – majolike, koje se prvi put pojavljuje u Gudovcu nakon ženidbe Matijaša Korvina i napuljske princeze Beatrice, što je prvi primjer pojave rane renesanse na prostori- ma sjeverne Hrvatske.

Sve navedeno izdvaja Gudovac od mnogobrojnih srednjovjekovnih *wasserburga* registriranih na području sjeverne Hrvatske, dajući mu pritom zavidno mjesto na kulturološkoj karti srednjovjekovne zapadne Europe.

Vjekoslav Jukić

De karbonizacija i umjetnost

Autor će u svom izlaganju ponuditi pojašnjenje o povezanosti ova dva naizgled nepojiva pojma te kako je umjetnost i humanistika važna za jačanje dekarbonizacije i aktivnosti vezanih uz ozelenjavanje gospodarstva. Dekarbonizacija ulazi u fokus šire javnosti i politike kroz tzv. Pariški sporazum koji je potpisan na COP 26 u Parizu, a kojim se upozorava na nužnost borbe protiv globalnog zatopljenja.

Najbolji primjer za ovo svakako je revolucija koja se zadnjih godina dešava u autoindustriji u kojoj električna vozila dobivaju sve više na važnosti. Isto je i u željezničkom, pomorskom i avio prometu.

Ovo pokazuje da je dekarbonizacija globalni cilj. I to jedan od rijetkih koji u fokus ne stavlja ekonomiju, profit, novac ili zaradu. No, to je tako samo na površini. Kada se zagrebe ispod površine onda se često puta taj isti profit i novac stavljaju ispred glavnog cilja i time usporavaju ispunjavanje cilja te ga direktno ugrožavaju.

I tu umjetnost stupa na scenu. Ne kao direktan sudionik dekarbonizacije, već kao oruđe kojim se može i mora neutralizirati žed za profitom i usmjeriti težnje ka plemenitijim ciljevima. A dekarbonizacija je svakako jedan od njih.

Problem politike nije nedostatak resursa već nedostatak snage da se ti resursi rasporede i da se čovječanstvo bavi pravim i korisnim temama.

Aristotel je govorio o zlatnoj sredini kao najboljem putu. Krajnosti nikada nisu dobre, ali zamka srednjeg puta leži u lakom skretanju s njege. Tako da to ne samo pojedinac već i čitava zajednica ne mogu primijetiti.

Humanistika i umjetnost za cilj imaju upozoriti na skretanje s puta i osvijestiti one koji žele čuti kako se možemo vratiti na pravi put. Bit umjetnosti nikada nije bila samoodrživost, profit i ekonomski napredak. Ti elementi došli su puno kasnije od potrebe čovjeka da nacрта prve životinjske likove na stijenama pećina ili iskleše svoja božanstva u nadi da će ih pomaziti barem taj dan. Ta njezina bit jedina može odvojiti bitno od nebitnog i jasno artikulirati kao čovječanstvo ide i kamo treba ići.

Cilj je autora da s nekoliko primjera pokaže kako bez umjetnosti neće biti moguće u potpunosti ispuniti globalni cilj dekarbonizacije jer današnja politika i globalna ekonomija nema snage za takve rezove. Umjetnost je to već radila i umjetnost ima snage raditi to i danas i sutra i 2050. godine.

**Krasanka Majer Jurišić
Jelena Stinčić Glagolić**

Sakralni krajolik uz Savu i Kupu šireg sisačkog područja – graditeljski zamah u srednjovjekovnim i novoosnovanim župama tijekom 18. stoljeća

Na području uz rijeke Savu i Kupu kod Siska, zagrebački Kaptol i biskupija u 18. stoljeću grade brojne crkve. Riječ je redom o zidanim građevinama, podignutim na mjestima starijih od kojih su neke poznate iz vremena srednjeg vijeka, ili pak onima u novim crkvenim središtima. Građevinski je zamah bio potaknut velikom obnovom župa tog kraja koji je tek u 17. stoljeću oslobođen od Osmanlija. Mirnije, stabilnije i prosperitetnije životne uvjete omogućilo je i formiranje granične straže i uspostavljanje generalata, naseljavanje, jačanje lokalnog plemstva te u konačnici i politička zaštita kada je 1703. Banska krajina stavljena pod jurisdikciju Kraljevine Hrvatske.

Crkve sv. Jurja u Maloj Gorici, sv. Martina biskupa u Martinskoj Vesi, sv. Jurja Mučenika i sv. Jakova Apostola u Oborovu, izgrađene su u župama zabilježenim još u 14. stoljeću, dok su primjerice u onim novoosnovanim, kao odjek novog tlocrtno-prostornog predloška koji donosi crkva sv. Ladislava u Pokupskom, podignute crkve sv. Nikole i sv. Vida u Žažini i sv. Marte u Šišincu. Uz njih se izdvaja i crkva sv. Marije Magdalene u Selima kod Siska.

U pravilu su jednostavnost tipskog tlocrta i funkcionalnost bili od velike važnosti i samu su gradnju činili prikladnijom i lakše primjenjivom. Korišteni konstruktivni elementi i jednostavnija prostorna artikulacija ponudili su široku upotrebu i prenošenje znanja, a istovremeno se nastavlja graditeljska tradicija koja nije zahtijevala dodatne vještine niti veću originalnost graditelja i majstora. Tim vrijedniji su primjeri u kojima se prepoznaje inovativniji pristup, kao odraz složenijih tlocrtnih rješenja nastalih u krugu bečkih arhitekata zrelog 18. stoljeća ili kao primjena reducirane varijante četverolisnog tipa u kasnobaroknom razdoblju. Te crkve, osim njihove istaknute kvalitete baroknog oblikovanja, svjedoče o preuzimanju ideje povezivanja arhitekture i opreme uz pomno promišljanje detalja poput osvjetljenja, bogatije izvedenog inventara, štukature i zidnog oslika, te naglašene sceničnosti cijelog prostora.

S obzirom na povijesne i političke okolnosti, kao i trajnost drvenog materijala koji je korišten pri gradnji, nije neobično što srednjovjekovnu sakralnu arhitekturu šireg sisačkog kraja pratimo tek u zadržanim titularima ili pojedinim arhitektonskim elementima, s time da one renesansne nisu niti zabilježene. Upravo je njihovo „nestajanje“ u vremenu od 16. stoljeća otvorilo mogućnosti novim ostvarenjima sakralne graditeljske baštine povijesnog kulturnog krajolika uz Savu i Kupu. Stoga je prepoznavanjem pojedinačnih odlika moguće istaknuti zajedničke tipološke odrednice, uz utvrđivanje značaja za baroknu arhitekturu središnje Hrvatske.

Iva Papić

Neznana baština Baranje

Termin Baranja danas u prvi mah evocira prilično jednoznačne slike, uglavnom vezane uz izvrsnu tradicijsku kuhinju natopljenu domaćom paprikom i još izvrsnijim vinom, kao i uz magične krajolike zadnjih ostataka dunavskih močvara u Kopačkom ritu. No, nasljeđe Baranje puno je složenije od navedenih užitaka. Možda je upravo

iz razloga protkanosti njezine povijesti drastičnim mijenama vlasti i migracijama stanovništva, njezina baština nekako, u tim putešestvijama ljudi i moći, ostala zaboravljena, neznana, vezana više uz memoriju istovremeno entuzijastičkih i melankoličnih pojedinaca, nego što baština čini jedan prepoznatljiv multietnički i multikonfesionalni identitet tog duhom iznimno bogatog kraja.

Predmet ovog rada su upravo takvi, naoko zaboravljeni spomenici, čiji je nastanak i očuvanje do današnjih dana vezano uz jedan od niza etničkih i prostornih specifičnosti ovog kraja, o kojima spomenici pričaju onima što žele slušati. Priče o Dunavu i njegovim lađarima, ribarima i vodeničarima, priče o Banovu brdu i njegovim vinarima, hodočasnica, studencima i gatorima, priče o kugi i zavjetnim križevima, o industrijskoj revoluciji i pustarama, o moći, ratovima i običnim ljudima, priče o srednjovjekovnim crkvama tvrđavama na uzvišenjima između surduka i habsburškim dvorcima u srcu bogatih lovišta, sve te priče pričaju malo poznati spomenici, a riječi u njima su legende što objašnjavaju i njihov nastanak i njihovo trajanje. Legende su kao živo tkivo utkane u spomenike poput poklonca sv. Ivana Nepomuka u Batini, zavjetnih križeva u Popovcu i Kneževim Vinogradima, Kalvarije poviše Zmajevca, pustih pustara podno Banova brda i iza tikveških šuma, srednjovjekovne crkve oslikanih pročelja te usječene u les iznad Podolja; uspomena na batinsku skelu, koju su crtali njemački pustolovi kad su u 18. stoljeću plovili do ušća Dunava, a po povratku svoje bakropise prodavali, sve više blijeđi u kolektivnom sjećanju.

U spomenicima skrivenim u gotovo napuštenim selima, zaklonjenim u šumarcima daleko od glavnih prometnica, utopljenim u raskrižja da im više nitko ne prinosi darove, zaboravljenim na uzvišenjima i kraj puteva kojima više nitko ne prolazi, zabilježena je povijest ovog kraja. Oni su vjerni čuvari identiteta kojega smo svi baštinici i po kojemu je selo, ili ladanje, ili *slavenski rus*, kako ga naziva prof. Goss (jer gradovi su ovdje pojava tek 20. stoljeća) živi muzej zajedničke prošlosti, iz kojeg crpimo saznanje o vlastitom bogatstvu, ali i vlastitoj raznolikosti, osebnosti i kompleksnosti.

Mladen Perušić

Terenska istraživanja starih gradova i utvrda u Hrvatskoj Sena Sekulić Gvozdanović od 1966. do 1968.

Terenska istraživanja starih gradova i utvrda u sjeverozapadnoj Hrvatskoj provela je Sena Sekulić Gvozdanović na poziv prof. Milana Preloga, suosnivača Instituta za povi-

jest umjetnosti pri Filozofskom fakultetu u Zagrebu, koji je potaknuo interdisciplinarni pristup i obradu znanstvenih istraživanja nastanka i stanja te kulturne baštine. Pri Institutu je 1966. formirana ekipa sudionika pod vodstvom Sene Sekulić Gvozdanović, dipl.inž.arh., docentice Arhitektonskog fakulteta u Zagrebu, koju su sačinjavali stalni suradnici Vladimir Gvozdanović, dipl. prof. pov. umj. i Remza Košćević, dipl. prof. arheologije i povremeni suradnici studenti 3. godine Arhitektonskog fakulteta, Branko Jeger, Drago Pentek, Marija Perak, Mladen Perušić i Andrej Škarica i neki istraživači drugih struka. U jesen te godine u tri navrata provedena su terenska istraživanja na jedanaest lokaliteta i pregledano nekoliko drugih. Obrađeni su Severin na Kupi, Modruš, Tovunj, Kloštar, Klokoč, Otmić-grad, Krstinja, Budački, Belaj, Steničnjak, Zimić-grad i Barilović. U okolici nekih gradina posjećene su i crkve Fara i Dunaj kod Klokoča, sv. Martina na Martinšćini kod Tušilovića i Oštarije. Rad je nastavljen 1967. i 1968. na tridesetak lokaliteta na području Banovine i Pokuplja. Terenski rad sastojao se na detaljnim opisima utvrda Vladimira Gvozdanovića koje je često u neprikladnim uvjetima na ruševinama kamena na koljenima pisao u male *tekice*, Remza Košćević dokumentirala je arheološke nalaze, a mi studenti smo mjerili i iscrtavali gradnje. Svake godine je voditeljica istraživanja s Vladimirom Gvozdanovićem naručitelju, Institutu za povijest umjetnosti, dostavljala izvještaje s priložima. Ta je građa sačuvana u Arhivu Prelog u Institutu. Na prezentaciji će se uz slikovne priloge opisati navedena terenska istraživanja starih gradova i utvrda u sjeverozapadnoj Hrvatskoj.

Ivana Peškan
Vesna Pascuttini – Juraga

Urbana transformacija i kulturni slojevi srednjovjekovnog Varaždina i njegove okolice

Istražujući povijesne kulturne slojeve na području sjeverozapadne Hrvatske, najnovija otkrića daju značajan doprinos dosadašnjim saznanjima o arhitekturi, kamenoj plastici i arhitektonskoj dekoraciji nastaloj tijekom srednjovjekovnog razdoblja.

Grad Varaždin i naselja koja ga okružuju doživljavaju urbanu transformaciju tijekom srednjovjekovnog razdoblja. Obrisi srednjovjekovnih građevina još su uvijek nedovoljno definirana u literaturi, s obzirom na činjenicu da srednjovjekovni pisani izvori navode razvijene urbane i ruralne aglomeracije, živahnu trgovinu i druge aspekte života na ovom području.

Kontinuitet urbanih aglomeracija na varaždinskom području proteže se od antičkog razdoblja, a urbani centri doživjeli su procvat kroz srednjovjekovno razdoblje, što uključuje i Varaždin, koji se razvio u trgovački i vojni centar šireg područja.

Ovim radom prezentirat će se novi nalazi koji se mogu datirati u srednjovjekovno razdoblje nađeni na području Varaždina i okolice, a bacaju novo svjetlo na značaj varaždinskog područja u srednjovjekovnom razdoblju i otkrivaju bogatstvo kulturnih slojeva.

Na temelju nalaza, prezentirat će se rekonstrukcija srednjovjekovne faze nekih od najznačajnijih profanih i sakralnih građevina u Varaždinu i njegovoj okolici, kao što je primjerice crkva sv. Nikole u Varaždinu, Stari grad u Varaždinu, varaždinska gradska vijećnica.

Istraživanja provedena na urbanoj matrici Varaždina pokazat će na koji način se Varaždin transformirao od srednjovjekovnog trgovišta smještenog na prastarom raskrižju puteva u značajan trgovački i vojni centar sjeverozapadne Hrvatske.

Maja Petrinec

Na razmeđi istoka i zapada – prva stoljeća kršćanstva u Hrvatskoj

Među područjima na koja od kraja 6. stoljeća sve više prodiru Avari i Slaveni našao se i Balkanski poluotok kao povijesno i zemljopisno područje na jugoistoku Europe. Početkom 7. stoljeća, u prvim nemirnim godinama vladavine cara Heraklija (610-641) dolazi do slabljenja vlasti u zapadnim dijelovima Bizantskog carstva, pa tako i u južnoj i jugoistočnoj Europi. Generalno povlačenje bizantske vojske s Balkana u drugom desetljeću 7. stoljeća omogućilo je nesmetan dolazak novim etničkim skupinama što je rezultiralo naglim prekidom višestoljetne kršćanske tradicije na najvećem dijelu navedenog prostora. Tu se polako naseljavaju razna slavenska plemena stvarajući u susretu s moćnim ostacima antičke civilizacije svoje prve političke tvorevine.

Na području zapadnog i dijela središnjeg Balkana do kraja 9. stoljeća uz Bugarsko carstvo, Hrvatsku i Srbiju formira se još niz manjih oblasti koje bizantski povijesni izvori nazivaju sklavinije, a koje su se rasprostirale na teritoriju dijela današnjih država Hrvatske, Bosne i Hercegovine i Crne Gore. Tako će se na Balkanu već krajem 9. stoljeća započeti formirati linija koja će odijeliti narode koji su primili zapadno

od onih koji su primili istočno kršćanstvo. Do kraja 11. stoljeća ta će se linija duž Panonske nizine (Karpatske kotline), te današnje poljsko-ukrajinske granice protegnuti sve do Karelje na sjeveru (današnja finsko-ruska granica). Prema mišljenju povjesničara Roberta Bartletta i danas je jedna od najoštrijih kulturnih podjela u slavenskom svijetu najvidljivija upravo „između naroda pokrštenih od Germana i onih pokrštenih od Grka“.

U fokusu izlaganja bit će područje srednjovjekovne Hrvatske kneževine/kraljevine i susjednih joj sklavinija u prvim stoljećima njihova postojanja – od vremena pokrštavanja do potpune konsolidacije kršćanstva na navedenom prostoru na temelju rezultata arheoloških istraživanja.

Gordan Ravančić

Vinodol u opusu Vladimira Petera Gossa u svjetlu novije historiografije

Vinodol je unutar korpusa hrvatske historiografije tema koja je svojevremeno prozročila brojne polemike u pogledu razmatranja teritorijalne i društvene organizacije hrvatskog područja u ranome srednjem vijeku. Iz tih rasprava proizašle su različite teorije o podrijetlu postanka srednjovjekovnog vinodolskog društva čiji raspon obuhvaća teze i interpretacije vinodolske organizacije kao prežitka antičkih grčkih polisa sve do shvaćanja Vinodola kao prostora autohtonog hrvatskog feudalnog uređenja. No, zapravo tek je nedavno iznjedreno rješenje koje razmjerno argumentirano smješta srednjovjekovno vinodolsko društvo u širi krug društvenih i gospodarskih mijena europskog srednjovjekovlja, usporedivo sa sličnim procesima u okolnim europskim srednjovjekovnim društvima kraja 12. i početka 13. stoljeća. Pri tome valja imati na umu da je za većinu tih rasprava osnovni povijesni izvor bio Vinodolski zakon iz 1288. godine, kao posvema jedinstveni normativni akt u kojem su zabilježeni društveni i pravni odnosi srednjovjekovnih Vinodolaca. Nažalost, u tim raspravama prečesto je zanemaren geografski prostor i teritorij samog Vinodola kao povijesna datost unutar koje se razvijalo vinodolsko društvo. U tom pogledu, pristup Vladimira Petera Gossa iz kasnih 60-ih godina 20. stoljeća odskače pozitivnim primjerom obuhvatnijeg i cjelovitijeg promatranja Vinodola i njegove prošlosti jer u središtu njegova pristupa proučavanja prošlosti Vinodola nalazi se upravo prostor Vinodola i njegova teritorijalna organizacija. Slični pristupi unutar

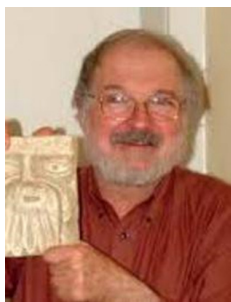
hrvatske historiografije u kojima će se prošlosti Vinodola pristupati uzimajući u obzir prije svega njegovu geofizičku datost (i posebnost) pojavit će se tek 80-ih godina prošloga stoljeća. Nadalje, tek će noviji pristupi prošlosti Vinodola, na prijelazu iz 20. u 21. stoljeće, sve više se oslanjaju na metode i metodologije kojima je u središtu pozornosti geografska datost prostora te susljedna topografska rasprostranjenost pojedinih naselja i arheoloških nalaza te analiza istih temeljem koje se može sa-držajnije i cjelovitije pristupiti razumijevanju dugog povijesnog luka društvenog, političkog i gospodarskog razvoja Vinodola.

Marina Vicelja-Matijašić

Mit, umjetnost, povijest

Na tragu dugogodišnjeg promišljanja profesora Vladimira Gossa o načinima nastanjanja likovnih jezika te brojnih utjecaja koji se u tim procesima prepoznaju, ovaj kratki osvrt posvećen je specifičnom pristupu u istraživanju materijalne baštine, koji je kroz povijest promatra kao odraz ili kao konstrukt kulturalnog prostora i identiteta. Ta se paradigma promatra kroz odnos stila i značenja (u ikonološkom smislu) na primjeru ranosrednjovjekovnog pleternog ornamenta. Raspravit će se o ikoničkoj vrijednosti tzv. starohrvatskog pletera u kolektivnoj memoriji te će specifična genealogija jednog motiva staviti u širi povijesni i politički kontekst i usporediti sa sličnim pojavama u drugim europskim prostorima. Poseban se fokus stavlja na razvoj „nenarativne slike“ u snažnu metaforu i simbol kroz složenu međuigru vizualnosti, ideoloških diskursa, institucija i medija, čime je element stila dobio uvjerljivo mjesto unutar ikonologije.

Vladimir Peter Goss

Vladimir Peter Goss (pravim imenom **Vladimir Gvozdanović**) rođen je 1942. godine u Zagrebu gdje je završio klasičnu gimnaziju i 1966. na Filozofskom fakultetu diplomirao studije engleskog jezika i povijesti umjetnosti. Na istom fakultetu magistrirao je temom *Vinodolski teritorij i njegova prostorna organizacija*. Od 1965. do 1968. godine suradnik je Instituta za povijest umjetnosti, nakon čega odlazi u SAD. Doktorirao je 1972. na Cornell University (Ithaca, New York) disertacijom *Pre-Romanesque and Early Romanesque Architecture in Croatia*. Bio je profesor povijesti umjetnosti na Sveučilištu

Michigan od 1970. do 1981. godine a gostujući profesor na brojnim sveučilištima, među ostalima University of North Carolina, Appalachian State University, Duke University, University of Tel-Aviv. Nakon povratka u Hrvatsku, kao gostujući profesor predavao je na Hrvatskim studijima Sveučilišta u Zagrebu, surađuje s Institutom za društvena istraživanja Ivo Pilar u Zagrebu, a od 2003. do 2012. profesor je povijesti umjetnosti na Sveučilištu u Rijeci. Uz znanstvene i stručne priloge iz područja povijesti umjetnosti objavljuje i književna djela i novinske članke. Njegovi tekstovi o odnosima SAD-a prema Hrvatskoj u vrijeme Domovinskog rata objavljeni su 1994. u knjizi *Washingtonska fronta*, te 1999. u knjizi *Dayton*. Memoarske knjige o svojoj, kao i povijesti svoje obitelji, objavljuje pod naslovom *S obje strane oceana* 2001., te *Veliki Gložac* 2017. godine. Objavio je i niz knjiga priča, pripovijetki i romana: *Antigonin dnevnik* 1993., *Nada* 1996., *Nagodba* 2002., *Moj prijatelj Fritz* 2006., *Panonac* 2007., a poetsku zbirku *Glista u epruveti* objavio je 2014. godine.

Kao dugogodišnji istraživač, proučavatelj i predavač hrvatske srednjovjekovne umjetnosti, osobito iz razdoblja predromanike i romanike, kao i hrvatskih srednjovjekovnih gradova te renesansne skulpture u Dalmaciji, profesor Goss, uz brojne studije i članke u znanstvenim časopisima i zbornicima, objavio je i niz knjiga od kojih su neka prevedena i na engleski jezik: *Starohrvatska arhitektura (Early Croatian architecture)* 1969., *Rana hrvatska arhitektura (Early Croatian Architecture)* 1987., *Predromanička arhitektura u Hrvatskoj (Pre-Romanesque architecture in Croatia)* 1996., *Rudina, sva lica (Rudina, All Faces)* 2006., *Četiri stoljeća europske umjetnosti 800.-1200. Pogled s jugoistoka (Four Centuries of European Art: 800-1200. A View from Southeast)* 2010., *Registar položaja i spomenika ranije srednjovjekovne umjetnosti u međuriječju Save i Drave (Register of positions and monuments of earlier medieval art between the Sava and the Drava River)* 2012., *Umjetnost i politička korektnost (Art and Political Correctness)* 2014., *Počeci hrvatske umjetnosti 2020.*

Popis autora, sudionika Znanstvenog kolokvija u čast prof. emeritusa Vladimira P. Gossa u Matici hrvatskoj

doc. dr. sc. **Lidija Bajuk**, znanstvena suradnica
Institut za etnologiju i folkloristiku
Šubićeva 42, Zagreb
lidija@ief.hr

Vlasta Begović Dvoržak, znanstveni savjetnik
Institut za arheologiju, Zagreb, Gajeva 32

prof. dr. sc. **Ivančica Dvoržak Schrunk**
University of St. Thomas, 2115 Summit Avenue, St. Paul, Minnesota 55105, USA

dr. sc. **Nikolina Belošević**
Odsjek za povijest umjetnosti
Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci
nikolina.belosevic@ffri.uniri.hr

doc. dr. sc. **Danko Dujmović**
Odsjek za povijest umjetnosti
Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci
ddujmovic@ffri.uniri.hr

dr. sc. **Katarina Botić**
Institut za arheologiju
Jurjevska ulica 15
HR-10000 Zagreb
kbotic@iarh.hr

dr. sc. **Maja Cepetić Rogić**, ravnateljica
Centar za kulturu Čazma / Gradski muzej Čazma
majac@muzejcazma.eu

Duško Čikara
Konzervator savjetnik povjesničar umjetnosti
Hrvatski restauratorski zavod
dcikara@hrz.hr

Mladen Houška, dipl. pravnik
do umirovljenja ravnatelj Muzeja Sv. Ivan Zelina
m.houska55@gmail.com

prof. dr. **Mirja Jarak** (redovita profesorica)
Odsjek za arheologiju
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Ivana Lučića 3, 10000 Zagreb
mjarak@ffzg.hr

Ivana Ježić,
prof. povijesti umjetnosti i arheologije
učiteljica-mentor likovne kulture i likovna terapeutkinja
ivana.cza@gmail.com

dr. sc. **Goran Jakovljević**, znanstveni suradnik
muzejski savjetnik
(do umirovljenja voditelj Arheološkog odjela Gradskog muzeja Bjelovar)
goran.gmb@gmail.com

dr. sc. **Vjekoslav Jukić**

dr. sc. **Krasanka Majer Jurišić**, Hrvatski restauratorski zavod
Jelena Stinčić Glagolić, Konzervatorski odjel u Sisku, Ministarstvo kulture i medija
RH

dr. sc. **Iva Papić**, dipl. povj. umj. i lat.
Ministarstvo kulture i medija RH, Konzervatorski odjel u Osijeku, viši stručni savjetnik za pokretna i nepokretna kulturna dobra

Mladen Perušić, dipl.ing.arh.
arhitekt konzervator

dr. sc. **Ivana Peškan**
dr. sc. **Vesna Pascuttini – Juraga**
Ministarstvo kulture i medija RH
Konzervatorski odjel u Varaždinu

dr. sc. **Maja Petrincec**
znanstvena i muzejska savjetnica
Muzej hrvatskih arheoloških spomenika – Split
Stjepana Gunjače 3, HR – 21000 Split

dr. sc. **Gordan Ravančić**
Hrvatski institut za povijest
gordan@isp.hr

prof. dr. sc. **Marina Vicelja-Matijašić**
Odsjek za povijest umjetnosti
Centar za ikonografske studije
Filozofski fakultet
Sveučilište u Rijeci

Organizacijski odbor

dr. sc. Damir Zorić, potpredsjednik Matice hrvatske
Jelena Gazivoda, tajnica Organizacijskog odbora skupa

Za nakladnika

Miro Gavran, predsjednik Matice hrvatske

Matica hrvatska
Strossmayerov trg 4, Zagreb